Kulturmiljö

Här finns ställningstagande om hur Kalmar kommuns kulturmiljöer inklusive fornlämningar ska tas om hand och förädlas.

Unika Kalmar

Kalmars rika och unika kulturhistoria ligger till grund för stadens och landsbygdens karaktärer. Genom att stärka och förädla de olika kulturmiljöernas specifika värden fortsätter människor att attraheras av kommunens goda livsmiljöer.

Vår bebyggelsemiljö är alltid i förändring, ibland snabbt och dramatiskt, ibland sakta och omärkligt. Under modern tid har man förstått vikten av att lyfta fram alla aspekter ur den historiska utvecklingen, inte bara det avtryck som skapas av stora skeenden och personer utan också det spår som lämnats av den lilla människan. Kulturmiljöerna ger oss möjlighet att känna igen oss trots att tiden går.

Land och stad både berikar och kompletterar varandra. Varje plats har möjlighet att vara sin egen förebild och utveckla sin egen identitet. Genom att restaurera, ändra och lägga till på ett varsamt sätt kan man bygga vidare på befintliga kvaliteter. På detta sätt kan de kulturhistoriska värdena fungera som en resurs för den goda livsmiljön och som utvecklingsfaktor för att stärka platsens eller ortens identitet.

Kommunens kulturmiljöer finns beskrivna i kommunens kulturmiljöprogram för landsbygden från 1994 samt olika bebyggelseinventeringar, stadsdelinventeringar och kulturmiljöutredningar för vissa delar av staden. Ett stadsmiljöprogram för Kvarnholmen är under framtagande. De kulturmiljöer som är betydelsefulla ur ett nationellt perspektiv är utpekade av Riksantikvarieämbetet som *riksintressen*.

I följande avsnitt finns ställningstagande för hur kommunens kulturmiljöer ska hanteras och utvecklas.

Vill du fördjupa dig kan du läsa mer i planeringsunderlaget.

Kulturmiljö

Generella ställningstagande

- Kulturmiljövärden ska användas som resurs i samhällsutvecklingen och ska beaktas vid planläggning och byggnation. De kulturella, historiska och arkitektoniska arven i form av värdefulla byggnader och

bebyggelsemiljöer samt platser och landskap ska bibehållas och utvecklas.

- Vyer och siktlinjer mot kulturlandskapet ska beaktas vid ny exploatering.

- Ett nytt kulturmiljöprogram ska tas fram, i första hand för Kalmar stad och på sikt ska programmet omfatta hela kommunen.

- Kunskaperna om kulturmiljöerna i Kalmar kommun ska öka liksom graden av medborgardialog i arbetet med att utveckla och bevara kulturmiljöerna.

- Kulturmiljöerna ska vara fysiskt tillgängliga i möjligaste mån, alla ska kunna ta del av kommunens historiska arv och miljöer.

- Särskilt värdefulla kulturmiljöer såsom riksintresse och andra miljöer med historiska spår och kvaliteter som är betydande för kommunen ska skyddas i den fortsatta planeringen, till exempel i samband med detaljplaneläggning eller andra utvecklingsförändringar.

- Vid ändring av områden och byggnader med stora kulturhistoriska värden ska inga förändringar som förvanskar dess karaktär tillåtas.

- Ny bebyggelse, inom och i anslutning till kulturhistoriskt värdefulla miljöer, ska alltid förhålla sig till den befintliga miljön och kommunicera med omgivningen så att platsen berikas. Ny bebyggelse ska anpassas och gestaltas medvetet utifrån områdets karaktär avseende form, volym, material, färg och placering.

Kalmar stad

- I Kalmar stad finns unika kulturmiljövärden i form av byggnader, strukturer och fornlämningar. Ny bebyggelse och andra förändringar ska studeras i ett större sammanhang för att förhålla sig till sin omgivning. Kompletteringar ska bidra till att stärka stadens kulturmiljövärden.

- Utvecklingen av innerstaden ska ske i enlighet med fördjupningen av översiktsplanen för Kvarnholmen och innebär att kulturmiljövärden inte enbart ska värnas utan även tydliggöras och förstärkas.

- Vid förändringar ska betydelsen av innerstadens unika och historiska värden så som arkitektoniska särdrag, äldre gatunät, platsbildningar, grönytor, siktlinjer och fondmotiv särskilt framhållas och beaktas. Ett stadsmiljöprogram, som bland annat definierar stadens markbeläggning, material och offentliga möbler, ska tas fram för Kvarnholmens offentliga rum.

- Odlingslandskapet väster om Kalmar stad vid Kläckeberga markerar en tydlig gräns mellan stadsbebyggelse och

odlingslandskap som ska bibehållas.

Landsbygdens kulturmiljöer

Den byggda miljön och landskapsbilden följer varandra och bildar tillsammans olika kulturmiljöer. Landsbygdens kulturmiljöer kan delas in i fem olika karaktärer utifrån vilken landskapstyp de tillhör. De fem olika karaktärerna är skogsbygd, mosaikbygd, odlingsbygd, ådalar och kustzon. Ett av de särskilt värdefulla kulturmiljöerna, Värnaby och Värnanäs, innefattar flera av dessa karaktärer.

Beskrivningar och ställningstaganden som följer gäller för de 69 områden som kulturmiljöprogrammet för landsbygden omfattar.

Ställningstaganden för samtliga karaktärer

- Landskapsbilden och siluettverkan i randzonen mellan bebyggd miljö och öppet landskap ska beaktas vid ny bebyggelse eller andra landskapsförändringar.

- Historiska vägsträckningar såsom vägmiljöer med stenmurar, gärdsgårdar, broar och träd är omistliga för områdenas karaktärer och ska bevaras.

- Ny bebyggelse i kulturmiljöer ska koncentreras till befintliga bebyggelsegrupper och anpassas till traktens historiska bebyggelsemönster avseende äldre strukturer, äldre vägnät, fastighetsindelning och byggnaders placering på tomten.

- Kyrkornas dominerande ställning i landskapet, dess närmiljöer, alléer samt värdefulla utblickar mot kulturlandskapet ska värnas. Bebyggelse i anslutning till kyrkorna ska prövas avseende påverkan på kyrkornas roll som landmärken och kyrkomiljöernas värden. Landskapet ska hållas öppet i anslutning till kyrkorna.

- Herrgårdar med omgivande landskap utgör en tydlig karaktär. Ny bebyggelse i anslutning till herrgårdsmiljöer ska bidra till att stärka upplevelsen och synbarheten av herrgårdsmiljöerna.

- Stora gårdar, torp och gårdssystem samt övrig tillhörande bebyggelse ska beaktas och respekteras som ett sammanhang.

- Industriella strukturer och förhållandet mellan industrianknutna byggnader utgör kulturmiljövärden som ska bibehållas och fortsatt vara läsbara i miljön.

Värnaby och Värnanäs

- Värnanäs och Värnaby utgör särskilt värdefulla kulturmiljöer och bär på betydande historia för Kalmar, dessa ska förses med områdesbestämmelser.

Skogsbygd

Kulturmiljöerna i Skogsbygden utgör öppna öar i det annars slutna skogslandskapet. Bebyggelsen ligger i mindre grupper i anslutning till åkrar och betesmarker. I dess närhet finns ofta torp och backstugor. Om åkrar och betesmarker växer igen och skogsbygden avfolkas minskar kulturmiljöernas värden.

I karaktären skogsbygd finns 15 av de beskrivna områdena i kulturmiljöprogrammet, följande ställningstagande gäller för dessa.

Ställningstagande

- Påryd och Tvärskog ska stärkas som stationssamhällen, med bebyggelse i kvarterskaraktär i anslutning till stationerna, och servicesamhällen med industrier.

- Värna att öppna ytor såsom åkrar och betesmarker intill bebyggelse kan bibehållas.

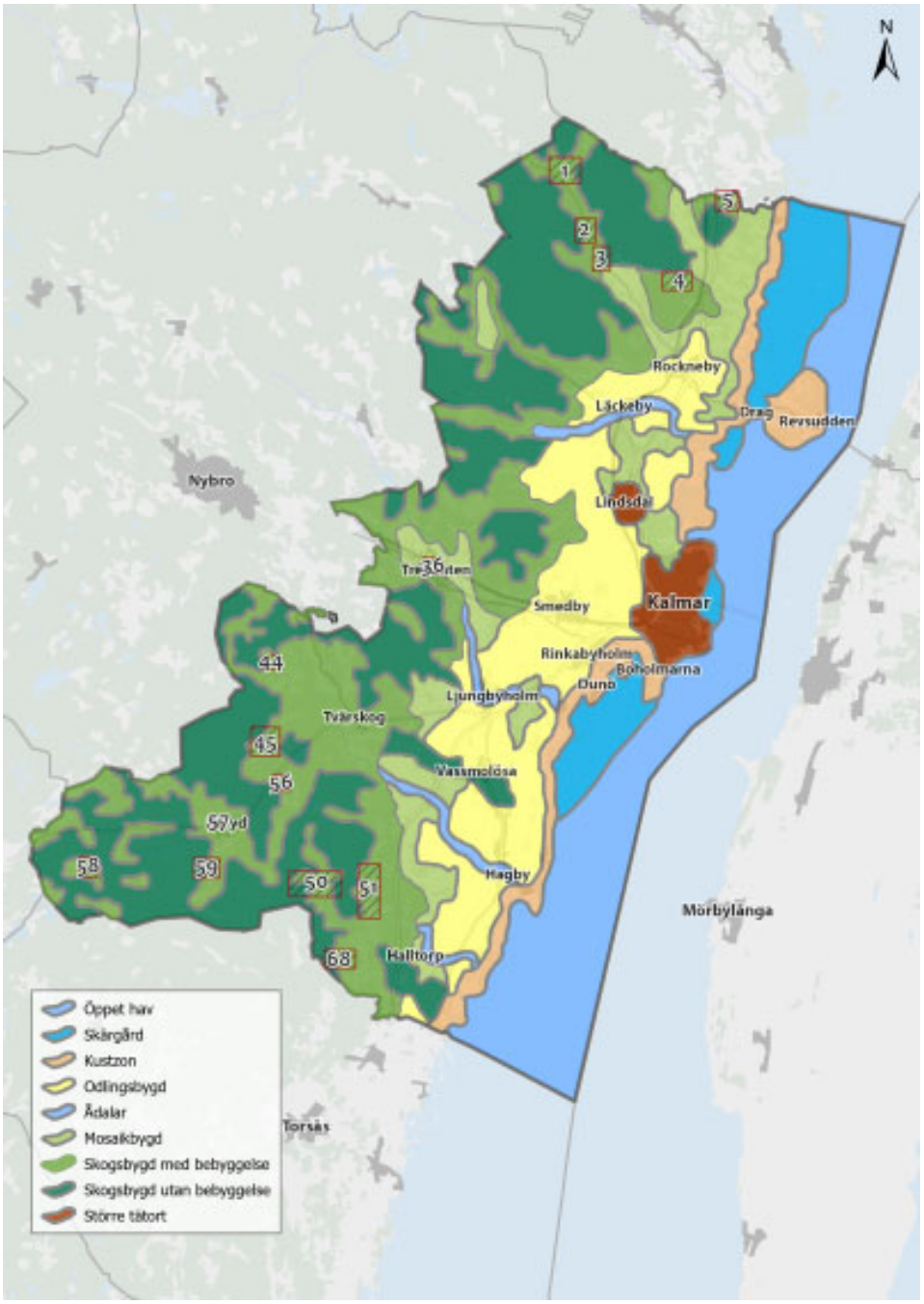
N
1
2
3
4
5
Rockneby
Läckeby
Drag
Revsudden
Nybro
Lindsdal
36
Smedby
Kalmar
Rinkabyholm
Boholmarna
Duno
44
Ljungbyholm
Tvärskog
45
56
Vassmolösa
57yd
58
59
50
51
Hagby
Mörbylånga
68
Halltorp
Torsås
Öppet hav
Skärgård
Kustzon
Odlingsbygd
Ådalar
Mosaikbygd
Skogsbygd med bebyggelse
Skogsbygd utan bebyggelse
Större tätort

Mosaikbygd

Mosaikbygden karaktäriseras av småskalighet med en balans mellan öppet och slutet landskap.

I karaktären mosaikbygd finns 11 av de beskrivna områdena i kulturmiljöprogrammet, följande ställningstagande gäller för dessa.

Ställningstagande

- Vid ny bebyggelse ska större landskapsrum hållas öppet.
- Den byggda strukturen och den enhetliga utformningen i kulturmiljöområdena ska beaktas. Stationsmiljöer och gårdsmiljöer, där större gårdar dominerar landskapet bör bevaras.
- Ölvingstorp, Förlösa, Gräsgärde och Trottorp är mindre tidigare stationssamhällen i mosaiklandskapet. Stationshus ska bevaras och järnvägens betydelse kunna utläsas i miljön.

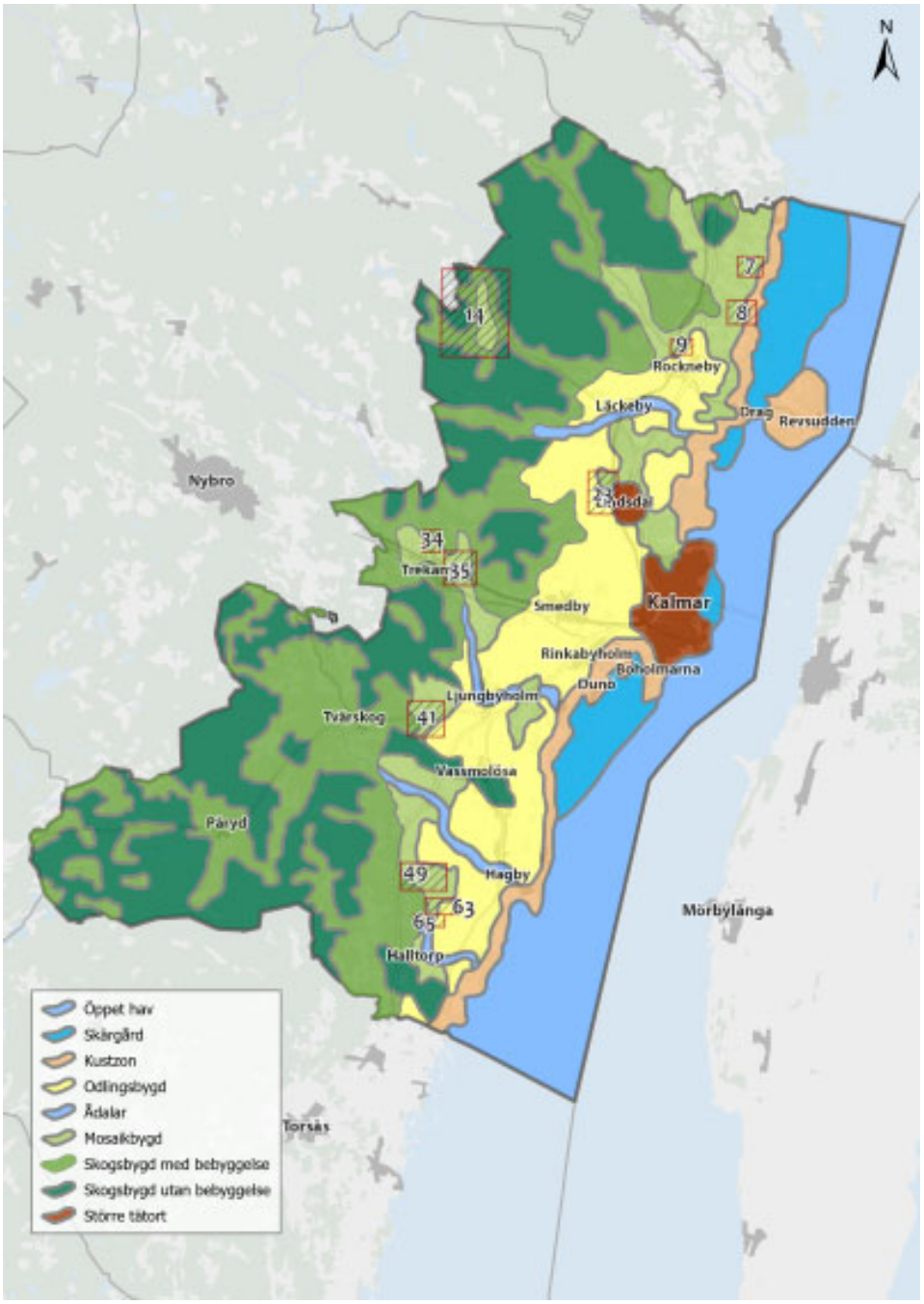
N
11
7
8
9
Rockneby
Läckeby
Degerhamn
Revsudden
Nybro
23
Lindsdal
34
Trekanten
35
Smedby
Kalmar
Rinkabyholm
Böttlemarna
Dunö
Ljungbyholm
Tvärskog
41
Vassmolösa
Påryd
49
Hagby
63
65
Halltorp
Mörbylånga
Torsås
Öppet hav
Skärgård
Kustzon
Odlingsbygd
Ådalar
Mosaikbygd
Skogsbygd med bebyggelse
Skogsbygd utan bebyggelse
Större tätort

Odlingsbygd

Kulturmiljöerna i odlingsbygden omfattar jordbrukslandskapet, de gamla landsvägarna mellan Stockholm, Kalmar och Karlskrona, kyrkomiljöer samt storgårdar och herrgårdar med tillhörande bebyggelse. Inom odlingsbygden finns flera områden som är av riksintresse för kulturmiljövården.

I karaktären odlingsbygd finns 21 av de beskrivna områdena i kulturmiljöprogrammet, följande ställningstagande gäller för dessa.

Ställningstagande

- Större öppna landskapsrum och topografin ska värnas. Vid exploatering ska utblickar mot odlingslandskapets kulturmiljöer samt herrgårdslandskapet och större dominerande gårdar beaktas.

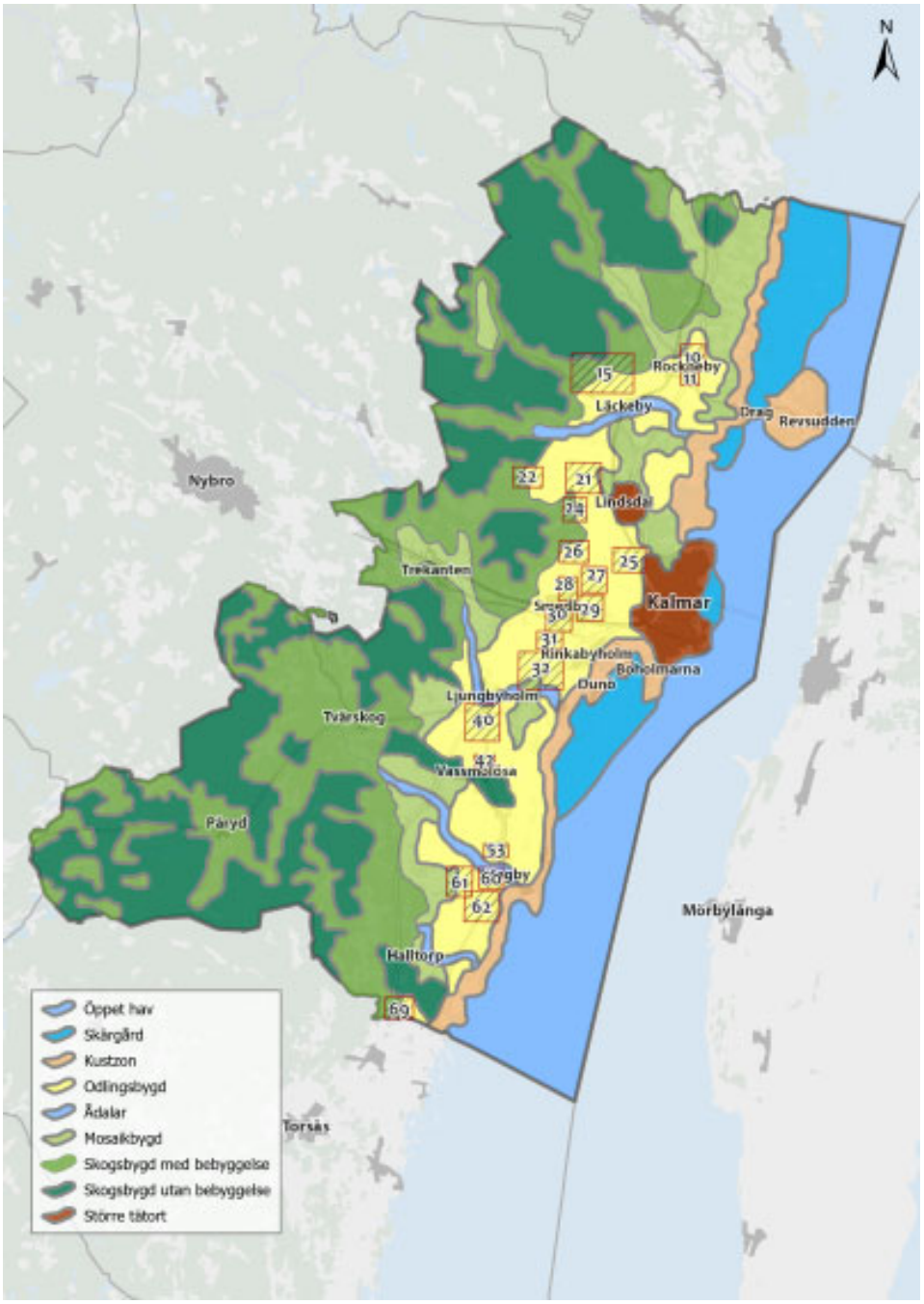
N
Nybro
Trekanten
Tvärskog
Påryd
Halltorp
Torsås
Mörbylånga
Läckeby
Rockneby
Drag
Revsudden
Lindsdal
Kalmar
Rinkabyholm
Boholmarna
Duno
Ljungbyholm
Vassmolösa
Öppet hav
Skärgård
Kustzon
Odlingsbygd
Ådalar
Mosaikbygd
Skogsbygd med bebyggelse
Skogsbygd utan bebyggelse
Större tätort

Ådalar

Kulturmiljöerna i ådalarna karaktäriseras av byar och gårdar med verksamhet kopplad till vattendragen. Strandsluttningen är ofta bevuxen med träd och buskar, för att utåt sett öppnas upp i odlingslandskapets slätter. Vattendragen har sedan forntiden använts som transport- och farleder, vilket märks tydligt genom vattenkvarnar, sågverk och liknande verksamheter som använts med hjälp av vattenkraften. Ådalarnas kulturmiljöer ska fortsatt vara läsbara vid exploatering eller förändringar i miljön.

I karaktären ådalar finns 12 av de beskrivna områdena i kulturmiljöprogrammet, följande ställningstagande gäller för dessa.

Ställningstagande

- Ny bebyggelse ska anpassas och utformas så att kulturmiljöernas värden bibehålls och stärks.

- Kommande vattenvårdsåtgärder ska utformas så att de blir förenliga med den berörda kulturmiljöns kvaliteter.

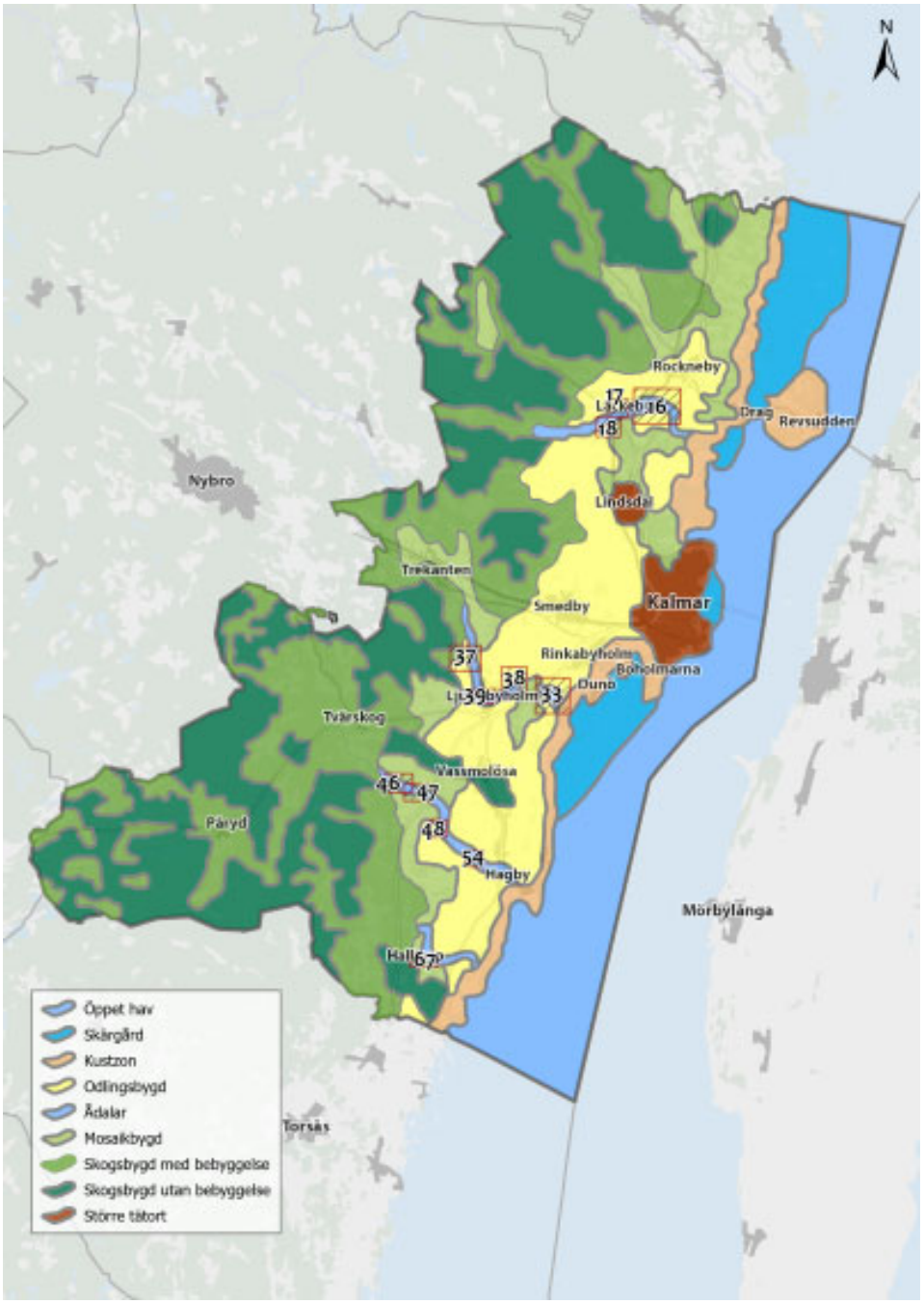
N
Rockneby
17
16
18
Drag
Revsudden
Nybro
Lindsdal
Trekanten
Smedby
Kalmar
Rinkabyholm
Boholmarna
37
38
39
33
Duno
Tvärskog
Vassmolösa
46
47
48
54
Hagby
Päryd
Mörbylånga
67
Torsås
Öppet hav
Skärgård
Kustzon
Odlingsbygd
Ådalar
Mosaikbygd
Skogsbygd med bebyggelse
Skogsbygd utan bebyggelse
Större tätort

Kustzon

Kustzonen utgör en omistlig del av Kalmars särart och Kalmarsund är en stor tillgång för såväl invånare, företagare och besökare. Den befintliga bebyggelsen är generellt småskalig och har en tydlig anknytning till havet som var viktigt för handel, fiske och transporter. Stora delar av kustlandskapet är av riksintresse för kulturmiljövården. Kustzonen är rik på fornlämningar, särskilt längs de tidigare strandlinjerna till det forntida Litorinahavet. Stora delar av kustbandet är obebyggt, all ny bebyggelse blir exponerad mot Kalmarsund och Öland.

I karaktären kustzon finns 9 av de beskrivna områdena i kulturmiljöprogrammet, följande ställningstagande gäller för dessa.

Ställningstagande

- Det exponerade läget mot Kalmarsund ska beaktas och ny bebyggelse ska prövas restriktivt, obebyggda delar av kuststräckan ska särskilt värnas.

- Ny bebyggelse i anslutning till kulturhistorisk

jordbruksmark, bykärnor och i sekelskifteskvarter i kustorterna kan tillkomma om den bidrar till att bibehålla och förstärka kulturmiljöernas värden.
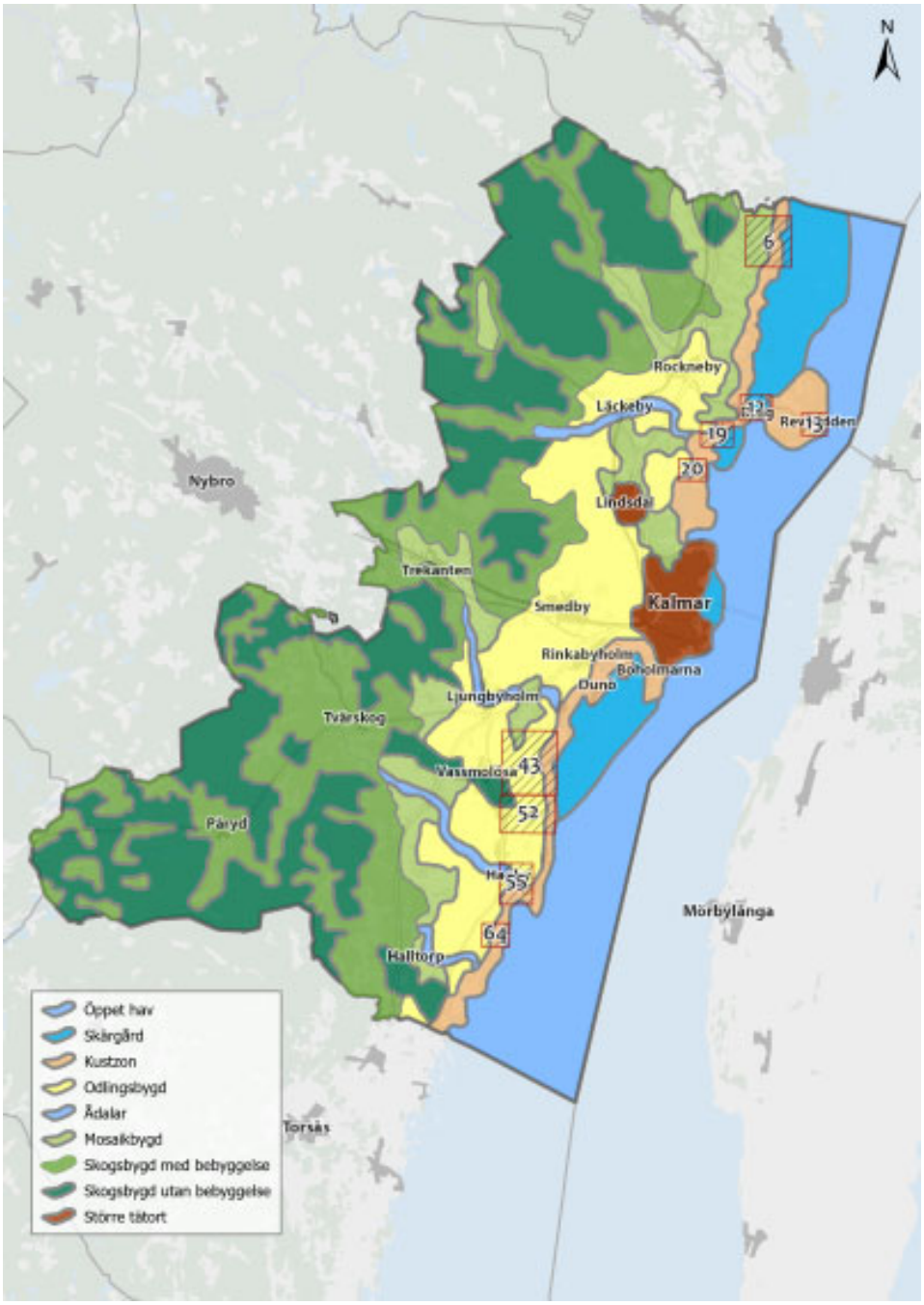
- Ny användning av hamn- och industribyggnader kan vara möjlig om kulturvärdet inte påverkas negativt.